

יום ג', ל' בכסלו [א' דראש חודש טבת] תשע"א (07 בדצמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם. אבא קובנר, 1978

היום א' דראש חודש טבת: "זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו!" [תהלים קי"ח 24]

האור ביהודים

בשעה שהשטח עדיין בוער באש – לא האש של מצות הדלקת נרות – אנו מתפללים, יחד עם כלל ישראל, לשלומה של הארץ, ויהי רצון שהדברים שנלמד כאן היום יהיו לזיכוי הרבים ולרפואה ולישועה!

והרשו לי גם להוסיף דבר שלא נודע למארגני הכנס – יש לי שני שמות פרטיים. הנכם מכירים את השם המחובר לפורים שלי – **מרדכי**. השם הנוסף שלי – **פייביש**, שהוא שרגא בארמית, ופירוש השם – נר. כך ששמי קושר אותי לשני החגים שלא מוזכרים בתורה – מרדכי לפורים, ופייביש לחנוכה. וההזמנה לשוחח איתכם היום – מן השמיים מכוונת ...

[מתאים לשוחח על האור בחודש כסלו, חודש חג החנוכה. אך מתאים עוד יותר כי המזל של חודש כסלו הוא הקשת. ואני מקווה שדבריי יוסיפו גוונים על מה שחשבנו קודם הן על האור, הן על העם היהודי. אך אני מקדים את המאוחר...]

=====

ובכן, כבר בתחילת בריאת העולם נברא האור, אלא שלא מוגדר מהו. מעיון במהלך הבריאה בששת ימי מעשי בראשית, למדים אנו כי לא על המאורות מדובר – השמש, הירח והכוכבים – כי אלה נבראו רק ביום הרביעי, 3 ימים לאחר בריאת האור.

מכאן ברור שהמושג 'אור' הוא רחב בהרבה ממה שאנחנו רואים בעינינו, או אולי יותר נכון - ממה שאנחנו מסוגלים לראות דרך מכשיר זה או אחר שמאפשרת לנו לראות באמצעותו. בתנ"ך אנו רואים התייחסות למושג של **אור** יותר מ**משל** מאשר כתיאור של תופעת האור עצמו. ואכן מספר פסוקים [רובם מוכרים] בתנ"ך נותנים ביטוי לרעיון זה:

- ❖ "נִרְ-לְגָלִי דְבָרְךָ וְאֹר לְנִתְיָבְתִּי." [תהלים קי"ט 105]
- ❖ "[כִּי] נִר מְצֹנָה וְתוֹרָה אֹר..." [משלי י' 23]
- ❖ "... [וְלֹא תִכְבֶּה אֶת-] נִר יִשְׂרָאֵל." [שמואל ב' כ"א 17]
- ❖ "נִר ה' נִשְׁמַת אָדָם..." [משלי כ' 27]
- ❖ "... אֲחַפֵּשׂ אֶת-יְרוּשָׁלַם בְּנֹרוֹת..." [צפניה א' 12]
- ❖ "הָעַם הַהֲלֹכִים בְּחֹשֶׁךְ רָאוּ אֹר גָּדוֹל..." [ישעיה ט' 1]
- ❖ "כִּי-עָמַךְ מְקוֹר חַיִּים בְּאֹרֶךְ נִרְאָה-אֹר." [תהלים ל"ו 10]
- ❖ "אֹר זָרַע לְצַדִּיק וּלְיִשְׂרָאֵל לֵב שִׁמְחָה." [תהלים צ"ז 11]
- ❖ "זָרַח בְּחֹשֶׁךְ אֹר לְיִשְׂרָאֵל..." [תהלים קי"ב 4]
- ❖ "וּמִתּוֹק הָאֹר וְטוֹב לְעֵינַיִם..." [קהלת י"א 7]
- ❖ "בֵּית יַעֲקֹב--לָכוּ וְנִלְכָה בְּאֹר ה'." [ישעיה ב' 5]
- ❖ "...לְהַתְהַלֵּךְ לִפְנֵי אֱלֹקִים בְּאֹר הַחַיִּים." [תהלים נ"ו 14]
- ❖ "...וְנִתְיָבְתִּיךְ לְאֹר גּוֹיִם..." [ישעיה מ"ט 6]

ועוד ביטויים כגון, "נלך לאורו", המושאל גם הוא מהתנ"ך. מתוך כך, נדמה שהמושגים **אור** ו**נר** באים לתאר הן מקורות האור הפיזי, הגשמי – כמו השמש, האש, ואף הנר; ומאידך, אותו **אור** ו**נר** מתארים אור שאין עין האדם מסוגלת לראות אותו – כמו מצוה, תורה, נשמה, ישראל, ה'...

אם כן, מפסוקי התנ"ך רואים על מימדים שונים של האור: מחד, האור נמשל לתורה ולמצוה; מאידך, הוא נמשל לנשמה ולעם ישראל – כמו "אור לגויים".

"ויהי החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו..." [מתוך תפילת מוסף לראש חודש]

בשמחה ובטוב לבב, חנוכה שמח, חודש טוב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל

יום ג', ל' בכסלו [א' דראש חודש טבת] תשע"א (07 בדצמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

והדבר הזה משקף – במידה מסויימת – גם את ה'דואליות' של תופעת האור בעולם **הגשמי**: האור מתגלה לנו כבעל שתי תכונות סותרות כביכול, אך בעצם משלימות זו את זו: חלק מתופעות האור ניתן להסביר ע"י כך שהאור מתנהג כזרם של חלקיקים, פוטונים; ואילו תכונה אחרת יש לו – שהאור מתנהג כגלים.

ועוד: נראה כי ה' בורא את עולמנו הגשמי בסוגים שונים של אור –

= יש אור שמאפשר לעיניים לראות אותו, ובזכות זו נוכל גם להעריך את נפלאות הטבע שה' מעניק לנו בעולם שלו, וגם לבנות, לייצר ולפתח את העולם הגולמי שהוא נותן לנו – בהתאם לציווי שנמצא בברכתו את אדם הראשון בגן עדן: "... פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת-הָאָרֶץ, וְכִבְשֶׁהָ..." – **כיבשוה**: חלק מהאור מתגלה לעינינו כדי לאפשר לנו לבנות!

= ויש אור שה' מסתיר מעינינו – אור התורה, אור האמת, אור המצוה, אור החכמה, אור הנשמה.

מושג כה ברור כ'אור' – מסתבר שהוא אינו ברור כל-כך...

דו-פרצופיות הוא אולי כינוי בלשון מעטה. האור – גם במובן הגשמי, גם במובן הרוחני – הוא רב-פרצופי!

נדמה לי כי נוכל להבין טוב יותר את הרב-פרצופיות הזו כאשר נבין טוב יותר **מימד מסויים** של האור הנראה...

נתבונן כעת על תופעה מיוחדת במינה של האור הנראה:

את האור הלבן תכונה מיוחדת - ניתן לפצל אותו. מסתבר, ניסוי מאד מוכר – שכאשר מעבירים קרן אור לבן דרך מנסרה אופטית (הנקראת **פריזמה** בעברית צחה...), האור "נשבר" ומתקבל, בצד היוצא, ספקטרום של אור בעלי גוונים שונים – מהכחול בצד אחד ועד לאדום בקצה השני. וכל מיני גוונים בין לבין – כל אחד מהם בעל רמת אנרגיה אחרת, אך בעל אנרגיה! וזה אינו הכל!

יש באור הנראה עוד שני חלקים שהם בלתי-נראה לעין!!!

הם האינפרה-אדום, בעל אנרגיה נמוכה מזה של האדום, והאולטרה-סגול – בעל האנרגיה הגבוהה מכולם. נחזור לזה עוד מעט... [בינתיים, במאמר מוסגר - נשאל שאלה מעניינת: כיצד נתגלו תחומי האור האלה? בדרך-כלל סקרנות האדם מתערערת ע"י איזושהי תופעה בטבע שהוא רואה אותה, אינו מבין אותה ומחפש בה את ההסבר. אלא שכאן, בעניין תחומי האור הבלתי נראים – מה אומר? לא רואים כלום! אזי מה הביא את האנושות לחקור תחומים אלה...? תשובות יש, לא פחות מעניינות מאשר השאלה עצמה, אך נשאיר את זה לשיחה אחרת...]

וכפי שאמרנו, נחזור לזה עוד מעט...

נחזור עכשיו לחלק הנראה של האור הנראה – גווני הקשת בספקטרום האור המתקבל משבירת קרן האור הלבן במנסרה אחת - ונשאל 2 שאלות חשובות:

האחת, מה קורה כאשר ניקח מנסרה **שניה** ונעמיד אותה בהמשך המסלול של האור הנשבר? האם הגוונים יתכנסו שוב לקרן אור אחת, או לא?

והשאלה השניה, ומה קורה אם נכניס סנן/פילטר למערכת בין 2 המנסרות – פילטר שבולע לגמרי את אחד הגוונים? המשך האור פגום? האם המנסרה השניה תצליח לכנס את הגוונים הנותרים לקרן אור אחת? אם כן, מה טיבה של קרן זו? האם לבנה היא? ואם לאו, אם לא תהיה התכנסות לקרן אור אחת, מה כן? שאלות אלה, וחקר האור הנראה – הוא **המשל**.

=====

והנמשל – העם היהודי. גם אנחנו ספקטרום – של פרצופים, של דעות, של השקפות, ושל מחשבות.

אין אנו שונים רק מעמים אחרים. אנחנו בתוך עצמנו שונים זה מזה!

לי נדמה כי שוני זה הוא **ברכה** ולא קללה! הוא חיוני לקיומנו, אף אנחנו זקוקים לו.

ונוכל ללמוד על כך מהתכונות של האור.

הקשת בענן, כמו הספקטרום המתקבל משבירת האור במנסרה, באה ללמד אותנו משהו גם על עצמנו, וגם משהו על התפקיד שה' מטיל עלינו: הגוונים הם שונים, אך הם מחוברים זה לזה ולכולם ביחד. נתאר לעצמנו כי גוון אחד "יחליט"

"ויהי החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו..." [מתוך תפילת מוסף לראש חודש]

בשמחה ובטוב לבב, חנוכה שמח, חודש טוב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של **כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם** בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל

יום ג', ל' בכסלו [א' דראש חודש טבת] תשע"א (07 בדצמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

לא להישאר בפנים. הוא אינו רוצה להיות בקשת. המציאות תשתנה – הגוונים לא יתכנסו שוב. לא נוכל להיות קרן אחת, לא נוכל להיות אור לגויים.

עלינו ללמוד מספקטרום האור שהשוני בינינו הוא הכרחי – הוא לא רק 'נסבל', הוא חיוני לקיומנו. אנחנו חייבים להיות שונים זה מזה, אך –

מחברים. לא נוכל להרשות לעצמנו שמישהו יפרוש מהעם. זה אולי נשמע קצת מוזר, אך הצלחת מילוי התפקיד שלנו - להיות אור הן לעצמנו הן לאחרים – תלויה בחיבור בין האורות הקטנים, בין ה'גוונים' השונים, בין בעלי האנרגיות היהודיות השונות. בדומה לחלקים של הפאזל: אילו היו כל החלקים דומים זה לזה – לא היתה אפשרות להתחבר זה לזה, ועוד – איזו תמונה היתה מתקבלת?

ולהמשיך את הדמיון ולהזכיר את תחומי האור הבלתי-נראים לעין, האינפרה-אדום והאולטרה-סגול – יש גם יהודים שאין אנו רואים אותם, או כיוון שאנרגיית האור שלהם נמוכה מדי או אף שהיא גבוהה מדי! שמא נשכח אותם, גם הם חייבים להתחבר, ואנחנו מצויים לחפש אותם ולהתחבר אליהם ...

==--==--==--==--==--==--==

ויש אור מיוחד – אור שאין לנו רשות להשתמש בו. פעם בשנה, אנחנו מדליקים אור כדי לראות אותו בלבד, אך לא כדי ליהנות ממנו. לא כדי לקרוא או לבשל או מה שלא יהיה. האור הזה, אורם של נרות חנוכה, מזכיר לנו אך אם זה רק פעם אחת בשנה, שאור הוא מתנה מה' – לא אנחנו בוראים את האור. בעולם הצומח, אנחנו יכולים לזרוע זרע באדמה, וכן נוכל לפעול כראוי לגדל את הצמח המתפתח ממנו, אך לא אנחנו הכח שיוצר יכולתו של הזרע לגדול לצמח המסויים שהוא מיועד להיות.

גם האור הסגולי של כל אחד מאיתנו – הוא מחלקו של הקב"ה בנו. לא אנחנו יוצרים אותו, אף לא ההורים שלנו. האור שלי ושליך ושלו – הוא מתנת ה'. לנו התפקיד להלהיב את האור הזה כדי שייראה מבחוץ וגם לחבר את האורות הקטנים לאור גדול יותר. לנו לרתום את היהודים בעלי האופי השונה זה מזה להיות עם אחד; **אז** יתגלה האור הפנימי שיש בנו – אנחנו נהיה מקור לאור חדש.

ונראה לי שנוכל ללמוד משמעות נוספת בשתי הדרכות שהתורה מלמדת אותנו: האחת – בפרקי אבות שואל בן זומא – "... איזהו עשיר – השמח בחלקו". כאשר כל אחד מאיתנו מבין ומכיר את נקודת האור הסגולית והייחודית שיש בו ורק בו – זהו חלקו שלו, והעם זקוק שהוא יקרין את חלקו כתרומה חיונית לטובת כולם, אזי – אז הוא באמת ירגיש את העושר – גם ב-א גם ב-ע.

והדרכה שניה – המקרב אותנו לעולם של הילד המחונן, אבל לא רק לו: אומר דוד המלך בספר תהלים, "מכל מלמדיי השכלתי" - וניתן להבין שכל אחד שאנחנו פתוחים ללמוד ממנו מוסיף את אורו לאור שלנו, ובכך בונים ביחד את האור הגדול יותר. נקודת אור ועוד נקודת אור ועוד ...

ואם נצא לרגע מסוגיית המשל והנמשל, ונחזור לעולם הגשמי: נשאל למה ה' בורא את עולמו כך שחלק מהאור מוסתר מעינינו – אפשר להעלות את ההשערה הזו: שבכך ה' רוצה שנחפש את האמת, שנעבוד, שנתאמץ – ושלא כל דבר יהיה ברור וידוע. אור שהוא חזק מדי עלול לסנוור, מצב שהיה מונע אותנו מלראות כלום! מאידך, העדר אור מוחלט עלול להביא אותנו לייאוש חלילה, כי גם אז לא היינו יכולים לראות כלום. ואם כך – בשביל מה לחפש, בשביל מה להתאמץ?

לכן, נראה לי כי עצם המתנה של האור היא ניתנת לא רק כדי שנוכל לראות, לחקור, להעריך את מה שה' נותן לנו, אלא גם כדי שנחפש את הדברים שאיננו מסוגלים לראות, שהוא מסתיר מאיתנו בדרך זו או אחרת, משום סיבה זו או אחרת.

שאלה אחרת לסיום – כדי להעריך את האור, אנחנו זקוקים לחושך (אני מצטט אחת מכם; מתוך רצוני לשמור על סודיות מקורותיי, אשאיר אותה בעילום שם!) - האם חשבתם פעם על האיזון בין שעות אור לשעות חושך על פני שנת חמה

"ויהי החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו..." [מתוך תפילת מוסף לראש חודש]

בשמחה ובטוב לבב, חנוכה שמח, חודש טוב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של **כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם** בתוך שאר חולי ישראל, **ולשלומם של כל חיילי צה"ל**

יום ג', ל' בכסלו [א' דראש חודש טבת] תשע"א (07 בדצמבר)

עם הדבק בעברו בלבד הוא עם גוסס, אך אם היהודים ישאבו מעברם דעת ואהבה אל מורשתם, יהיה להם הכח לפתוח את שערי עתידם.
אבא קובנר, 1978

תמימה – 365 ימים: כמה שעות אור לעומת כמה שעות חושך? האם זה חצי-חצי: אותו מספר שעות יום כמו שעות לילה? או אולי יש יתרה לאחד מהם, ואם כן לאיזה? ולמה? ומה המצב בנקודות גיאוגרפיות שונות על-פני כדור הארץ? נשאיר לכם משימה זאת לשיעורי הבית, אך התשובה היא די מרתקת ...

תודה וחנוכה שמח!

חודש טוב ושמח ושבת שלום ומבורך
ברברה ומרדכי

"ויהי החודש הזה סוף וקץ לכל צרותינו..." [מתוך תפילת מוסף לראש חודש]

בשמחה ובטוב לבב, חנוכה שמח, חודש טוב, בתפילה ליום נעים לכל בית ישראל!

הדף מוקדש לרפואתם השלמה של כל נפגעי הטרור ומשפחותיהם בתוך שאר חולי ישראל, ולשלומם של כל חיילי צה"ל